

Міністерство освіти і науки України  
Національний університет водного господарства та  
природокористування  
Навчально-науковий інститут права  
Кафедра конституційного права та галузевих дисциплін

**07-02-76М**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ**

до практичних завдань та самостійної роботи  
з навчальної дисципліни

**«КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН»**

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського)  
рівня за освітньо-професійною програмою «Право»  
спеціальності 081 «Право»  
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано  
науково-методичною радою з  
якості ННП  
Протокол № 9 від 30.03.2021 р.

Рівне – 2021

Методичні вказівки до практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Конституційне право зарубіжних країн» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності 081 «Право» денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Панкевич І. М., Приступлюк В. Л. – Рівне : НУВГП, 2021. – 35 с.

Укладачі: Панкевич І. М., к.ю.н., професор кафедри конституційного права та галузевих дисциплін;

Приступлюк В. Л., кандидат юридичних наук, начальник сектору юридичного забезпечення ДП «Рівнестандартметрологія».

Керівник групи забезпечення спеціальності 081 «Право»

Кафарський В. І.

## ЗМІСТ

Передмова	3
1. Опис навчальної дисципліни та її структура	4
1.1. Опис навчальної дисципліни	4
1.2. Тематика практичних занять	6
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики	7
1.4. Критерії та шкала оцінювання	7
2. Плани практичних занять	9
3. Самостійна робота студентів	26
4. Рекомендована література	29

© І. М. Панкевич,  
В. Л. Приступлюк, 2021  
© НУВГП, 2021

## Передмова

*Досвід доводить, що той, хто заздалегідь  
передбачає необхідні схеми, може діяти дуже  
швидко, коли настає час для їх здійснення.*

*Кардинал Рішельє  
(1585-1642 рр.)*

У кожній країні діє її власне конституційне право. Як переконує досвід держав, що входять до Європейського Союзу, процеси інтеграції та централізації поступово ведуть до створення на їх території "єдиного правового простору", що означає певну уніфікацію державного права. Проте конституційне право зберігатиме свою особливість для кожної країни доти, доки існуватимуть суверенні держави.

Вивчення дисципліни "Конституційне право зарубіжних країн" сприяє політичному самопізнанню, розумінню місця і ролі незалежної України у світі. Підготовка за даною дисципліною забезпечить студентам належний рівень професійних знань, що забезпечить в майбутньому реалізацію їх у практиці державотворення в нашій країні. Під час розгляду питань дисципліни аналізуються дані загальної історії, економіки, політики і культури, а також інша інформація, що не належить безпосередньо до юридичних наук; виникає потреба розгляду цілого ряду положень теорії держави і права, а також галузевих юридичних дисциплін.

Одночасно навчальна дисципліна має і велике пізнавальне значення, оскільки отриманні знання сприятимуть формуванню демократичних поглядів, сучасної правосвідомості громадян нашої держави.

Вивчення курсу передбачає наявність системних та ґрунтовних знань із курсу – «Теорія держави і права», «Конституційне право України», «Міжнародне право», «Порівняльне правознавство», «Адміністративне право».

Пропоновані методичні вказівки допоможуть студентам зорієнтуватися під час підготовки до практичних занять, а також і організувати свою самостійну роботу.

## **1. Опис навчальної дисципліни та її структура**

### **1.1 Опис навчальної дисципліни**

Викладання дисципліни «Конституційне право зарубіжних країн» передбачає *мету* – компаративне висвітлення основних конституційних моделей та допустимих меж втручання держави у приватну автономію індивіда та співвідношення конституційного права з міжнародним і наднаціональним правом.

**Завдання** навчальної дисципліни *полягає* у тому, щоб:

- формування у студентів розуміння основних правових категорій конституційного права, їх специфіки і ролі в зарубіжних країнах;
- вивчення основних закономірностей функціонування інститутів конституційного права;
- підготовка студентів до аналізу світового досвіду конституціоналізму, парламентаризму, світових та європейських стандартів демократії;

- формування у слухачів вміння орієнтуватися в системі конституційного законодавства України та зарубіжних країн, навичок користування законодавчими актами;
- формування у студентів високої правової культури і правосвідомості.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

**знати:** джерела, структуру і місце навчальної дисципліни в системі національного права; новітні методологічні підходи науки конституційного права зарубіжних країн; поняття, класифікацію та особливості прийняття конституцій зарубіжних країн; особливості конституційної відповідальності; основи правової регламентації діяльності суб'єктів конституційних правовідносин; основи конституційного права провідних країн світу.

**вміти:** застосовувати загальнотеоретичні знання, враховуючи специфіку конституційного законодавства окремих країн, для правильного висвітлення і розкриття даної тематики; розкрити сутність поняття «суб'єкт» конституційного права та охарактеризувати його правосуб'єктність; охарактеризувати порядок створення, призначення чи вибору даного суб'єкта як носія певної влади, його місце і роль у галузі здійснення державновладних повноважень; визначити роль суб'єкта у галузі захисту прав і свобод людини і громадянина; проаналізувати особливості норм конституційно-правових актів зарубіжних країн щодо правової регламентації діяльності суб'єктів конституційного права в аспекті розбудови правової держави і громадянського суспільства.

## 1.2 Тематика практичних занять

№ з/п	Назва теми
<b>Модуль 1</b> <i>Загальна частина</i>	
1	Правова основа конституційного (державного) права зарубіжних країн
2	Основи теорії конституції у зарубіжних країн
3	Конституційно-правові основи суспільного та державного ладу зарубіжних країн
4	Конституційно- правовий людини і громадянина у зарубіжних країн
5	Форми безпосереднього народовладдя у зарубіжних країнах
<b>Модуль 2</b> <i>Особлива частина</i>	
6	Глава держави у зарубіжних країнах
7	Органи законодавчої влади у зарубіжних країнах
8	Законодавчий процес у зарубіжних парламентах
9	Конституційно-правовий статус уряду у зарубіжних країнах
10	Органи судової влади у зарубіжних країнах

## 1.3 Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться за формами:

- оцінювання роботи студентів на лекціях;

- усного опитування на практичних заняттях, участь в обговоренні проблемних питань, оцінки розв'язування ситуативних завдань;
- виконання поточних контрольних робіт за темами змістових модулів

#### **1.4. Критерії та шкала оцінювання**

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів поточного контролю з навчальної дисципліни «Конституційне право зарубіжних країн» є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних занять;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 60 балів. Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;

– виконання практичних завдань.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% – завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

### **Шкала оцінювання: національна та ECTS**

<b>Кількість набраних балів студентом</b>	<b>Оцінка за національною шкалою</b>
90-100 балів	Відмінно
82-89 балів	Добре
74-81 балів	
64-73 балів	Задовільно
60-63 балів	
35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання
1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу



## **2. Плани практичних завдань**

### **МОДУЛЬ І**

#### **Змістовий модуль 1**

#### ***Загальна частина***

#### **Тема 1. *Правова основа конституційного (державного) права зарубіжних країн***

##### **План заняття**

1. Визначення поняття «конституційне право зарубіжних країн», характеристика предмету та основних методів та функцій.
2. Система конституційного права зарубіжних країн.
3. Суб'єкти конституційного права зарубіжних країн.
4. Джерела конституційного права зарубіжних країн.

##### **Контрольні питання:**

1. Як співвідносяться поняття «державне право зарубіжних країн» та «конституційне право зарубіжних країн»?
2. Чим відрізняється конституційне право зарубіжних країн за предметом та методом від інших галузей права.
3. Які існують види законів конституційного права зарубіжних країн?
4. Розкрийте роль договорів у конституційному праві зарубіжних країн.

##### **Практичні завдання:**

### ***Завдання 1***

Складіть порівняльну таблицю «Види конституційно-правових норм», використовуючи різні критерії класифікації (як найменше – 5). Наведіть приклади за кожним видом норм конституцій зарубіжних країн.

### ***Завдання 2***

Використовуючи взаємозв'язки між навчальними дисциплінами, зокрема між конституційним правом зарубіжних країн та історією держави і права зарубіжних країн, сформулюйте історичну довідку про становлення конституційного права як галузі права у зарубіжних країнах.

**Література** [основна 1; 3; 7; 9; 22; допоміжна 1; 5; 9]

## ***Тема 2: Основи теорії конституції у зарубіжних країнах***

### **План заняття**

1. Поняття та сутність конституції як основного закону держави.
2. Зміст, форма і структура Конституцій.
3. Підготовка, прийняття, ревізія та скасування конституції.

### **Контрольні питання:**

1. В чому полягає юридична та соціально-політична сутність конституції?
2. Назвіть та проаналізуйте основні етапи розвитку терміну «конституція».

3. Назвіть умови, за яких можлива відмінна конституцій.
4. Розкрийте значення преамбул, перехідних, тимчасових і заключних положень на прикладах діючих конституцій.
5. Встановіть основні способи ревізії конституції, Охарактеризуйте основні з них?

### **Практичні завдання:**

#### ***Завдання 1***

Складіть таблицю «Способи прийняття конституцій» із зазначенням країн, у яких використовувався той чи інший спосіб (не менше 20 країн).

#### ***Завдання 2***

Порівняйте за сутністю, змістом, формою та порядком внесення змін конституції Франції, Великобританії, України, Порівняльно-правовий аналіз оформіть у вигляді таблиці.

**Література** [основна 2; 5; 20; 24; 25; 31; допоміжна 3; 10]

Тема 3: ***Конституційно-правові основи суспільного та державного ладу зарубіжних країн***

### **План заняття**

1. Конституційні засади суспільного життя у зарубіжних країнах.
2. Основний закон і політична система суспільства.
3. Державно-правовий принцип поділу влади.

4. Поняття форми держави.
5. Форми державно-територіального устрою в зарубіжних країнах.
6. Форма правління в зарубіжних країнах.
7. Форма державного режиму.

### **Контрольні питання:**

1. Дайте визначення поняття «суспільний лад». З яких підсистем складається суспільний лад?
2. Назвіть основні інституції, що складають економічну систему суспільства в зарубіжних країнах.
3. Дайте визначення терміну «соціальне забезпечення».
4. Проаналізуйте взаємозв'язок між конституційним ладом, суспільним ладом і політикою держави.
5. Що таке форма правління. Чи можна визначивши форму правління, отримати цілісне уявлення про організацію публічної влади в країні?
6. Чим відрізняються монархія та республіка та які ознаки притаманні кожній з цих форм правління? Результати оформити у вигляді таблиці.
7. Чим відрізняється радянська республіка від парламентарної? Чи є взагалі відмінності? В чому полягає суть партократичного державного режиму.
8. В чому полягає сутність клерикального державного режиму.
9. Чим відрізняється президентська республіка від суперпрезидентської республіки?

### **Практичні завдання:**

### ***Завдання 1***

Розробити структурно-логічну схему на тему: «Взаємодія церкви та держави» (на прикладі 3-х зарубіжних країн).

### ***Завдання 2***

Використовуючи тексти конституцій зарубіжних країн, підготувати по два приклади (статті або їх витяги) конституційного закріплення основ суспільного ладу в економічній, соціальній, духовно-культурній сферах.

### ***Завдання 3***

Проаналізуйте текст будь-яких трьох конституцій та визначте форму держави з усіма її елементами (формою державного правління, формою державного устрою, державним режимом)?

### ***Завдання 4***

Складіть порівняльну таблицю «Види республік», з якої було б зрозуміло різницю між парламентською, президентською та змішаною республікою. Наведіть приклади зарубіжних держав.

**Література** [основна 4-6; 9; 11; 14; 20; 22; 27; 28; допоміжна 11; 14]

**Тема 4. Конституційно- правовий людини і громадянина у зарубіжних країн**

## **План заняття**

1. Права, свободи і обов'язки в теорії конституціоналізму.
2. Принципи конституційного статусу особи.
3. Права, свободи і обов'язки особи у зарубіжних країнах.
4. Гарантії здійснення прав і свобод громадян.
5. Правовий статус іноземних громадян.

### **Контрольні питання:**

1. Перелічіть складові елементи правового статусу особи.
2. Чим відрізняються поняття «права людини» та «права громадянина»?
3. Поясніть значення терміну «підданство».
4. Чим відрізняється правовий статус апатридів від правового статусу біженців.
5. Назвіть джерела правового регулювання прав людини та громадянина.
6. Встановіть різницю між категоріями «громадянство» та «підданство». Викладіть у вигляді порівняльної таблиці.
7. Які підстави набуття громадянства існують в зарубіжних країнах? Які умови необхідні для набуття громадянства в порядку натуралізації?
8. Підстави припинення громадянства в зарубіжних країнах. Наведіть приклади країн в яких забороненою є денационалізація та денатуралізація?

**Література** [основна 4; 6; 13; 24; 32; 33; допоміжна 15; 16]

**Тема 5: *Форми безпосереднього народовладдя в зарубіжних країнах***

### **План заняття**

1. Поняття, соціальне призначення та політична роль виборів у зарубіжних країнах.
2. Поняття та принципи виборчого права у зарубіжних країнах.
3. Види виборів у зарубіжних країнах.
4. Виборчі системи у зарубіжних країнах.
5. Виборчий процес у зарубіжних країнах. Його основні стадії.
6. Поняття, соціальна функція та види референдумів у зарубіжних країнах. Правові наслідки референдумів.

### **Контрольні питання:**

1. Що таке вибори? В чому на Вашу думку полягає їх сутність та зміст як політико-правового інституту?
2. Назвіть та охарактеризуйте види політичних партій.
3. Охарактеризуйте процес створення політичних партій.
4. Які особливості фінансування політичних партій в зарубіжних країнах?
5. Що таке партійний електорат?
6. В чому полягає різниця між виборцем та виборщиком?
7. У чому полягає різниця між інститутами безпосередньої демократії: референдум та плебісцит, у законодавстві зарубіжних країн. У яких країнах використовується термін «референдум», у яких «плебісцит», та у яких – обидва.

## **Практичні завдання:**

### ***Завдання 1***

Складіть таблицю «Виборчі органи у зарубіжних країнах» із зазначенням порядку їхнього утворення, часу дії, охоплю вальної території, тощо.

### ***Завдання 2***

Які існують способи визначення виборчих квот. На конкретному прикладі продемонструйте порядок розподілу мандатів між партіями із використанням цих формул.

**Література** [основна 1; 8; 12; 18; 26; 30; 35; допоміжна 18]

## **Змістовий модуль 2**

### ***Особлива частина***

#### ***Тема 6: Глава держави в зарубіжних країнах***

#### **План заняття**

1. Поняття інституту глави держави та його місце в системі центральних органів влади.
2. Юридичні форми глави в зарубіжних країнах.
3. Порядок заміщення посади глави держави.
4. Основні повноваження глави держави у зарубіжних країнах.
5. Відповідальність глави держави у зарубіжних країнах.

#### **Контрольні питання:**

1. Як співвідноситься за різних форм правління глава держави та глава виконавчої влади?



2. Які функції та повноваження є специфічними для глави держави.
3. В чому полягає схожість та відмінність статусів монарха та президента за парламентарних форм правління?
4. Які види відповідальності має глава держави?
5. Чи є відмінності у підставах та видах відповідальності монарха та президента?
6. Назвіть найголовніші повноваження Президента Французької республіки?
7. Які функції виконує Федеральний президент Федеративної Республіки Німеччина?

### **Практичні завдання:**

#### ***Завдання 1***

Проаналізуйте яким чином та за яких підстав відбувається процедура імпичменту. Результати слід оформити у вигляді порівняльної таблиці.

#### ***Завдання 2***

Складіть схему «Способи престолонаслідування» і наведіть приклади монархій, у яких ці системи використовуються.

#### ***Завдання 3***

Порівняйте статус глави держави – президента в президентській, парламентській та змішаній республіках. Результати викладіть у вигляді таблиці.

**Література** [основна 9; 11; 14; 21; 23; допоміжна 8; 9; 12]

Тема 7: ***Органи законодавчої влади у зарубіжних країнах***

## **План заняття**

1. Поняття парламенту та парламентаризму.
2. Порядок формування та порядок роботи парламентів зарубіжних країн.
3. Припинення роботи парламентів

## **Контрольні питання:**

1. Що таке парламент та яке місце в системі розподілу влади він займає? Чи може держава існувати без цього органу?
2. Який порядок формування парламентів зарубіжних країн?
3. В чому полягає порядок роботи парламентів зарубіжних країн?
4. Яка компетенція Народних зборів Французької республіки?
5. Як називаються палати парламенту Федеративної Республіки Німеччина?

## **Практичні завдання:**

### ***Завдання 1***

Загальновідомо, що у Великобританії діє кілька політичних партій, але до 1997 р. багато років при владі стояла одна – консервативна партія. Її тепер змінила лейбористська. Обидві ці партії час від часу змінюють одна одну у влади. Інші партії уряд не формують. Яка партійна система у Великобританії. Відповідь обґрунтуйте.

### ***Завдання 2***

Державний секретар у справах Шотландії видав

прокламацію про розпуск Парламенту Шотландії, посилаючись на перевищення Парламентом Шотландії наданої компетенції, і про проведення виборів нового складу Парламенту Шотландії. Голова Парламенту Шотландії відмовився виконувати це розпорядження, вказуючи, що, по-перше, прийняття подібних актів не входить до кола повноважень Державного секретаря та, по-друге, вихід за межі компетенції не є підставою для розпуску Парламенту Шотландії.

Чи відповідають дії Державного секретаря у справах Шотландії Акту про Шотландію 1998 р.? Які існують підстави для розпуску Парламенту Шотландії? Які посадові особи компетентні здійснювати розпуск Парламенту Шотландії?

**Література** [основна 3; 7; 10; 20; 30; допоміжна 4; 11]

## **Тема 8. Законодавчий процес у зарубіжних парламентах**

### **План заняття**

1. Конституційно-правовий статус парламентарія у зарубіжних країнах.
2. Компетенція парламентів у зарубіжних країнах.
3. Законодавчий процес у парламентах.

### **Контрольні питання:**

1. В чому полягає різниця між вільним та імперативним мандатом?
2. Навіщо, на Вашу думку, потрібно кілька читань при обговоренні законопроекту?

3. Проаналізуйте основні стадії законодавчого процесу в зарубіжних країнах.
4. Чим відрізняються «законодавчий процес» та «законотворчий процес»?
5. Кому належить право законодавчої ініціативи у федеративних країнах?
6. Які відмінності між верхньою та нижньою палатами парламенту?
7. Поясніть значення терміну «лобістські групи».

### **Практичні завдання:**

#### ***Завдання 1***

Під час сесійного засідання Сенату США було проведено голосування, в якому взяв участь віце-президент США як головуючий. Голосування по винесеному питанню проводилось вперше, і в результаті нього було з'ясовано, що, окрім голосу віце-президента, голоси сенаторів розділились порівну. Від одного сенатора поступило заперечення щодо процедури. В чому може полягати це заперечення? Чи була дійсно порушена процедура голосування?

#### ***Завдання 2***

Уряд Її Королівської Величності Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії подав до Палати громад законопроект про здійснення платежів із державного фонду позик. Палата громад схвалила відповідний законопроект, але Палата лордів відмовилась його розглядати. Через місяць Палата громад повторно проголосувала за законопроект про здійснення платежів із

державного фонду позик і представила його Королеві для санкції без згоди Палати лордів. Спікер Палати лордів звернувся до Верховного Суду Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії з проханням ви-знати процедуру прийняття даного законопроекту такою, що не відповідає чинному законодавству.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи відповідають дії Палати громад і Палати лордів Акту про Парламент 1911 р.? Розкрийте механізм взаємодії Палати громад і Палати лордів законодавчому процесі.

**Література** [основна 3; 7; 10; 20; 30; допоміжна 6; 7]

## **Тема 9: Конституційно-правовий статус уряду у зарубіжних країнах**

### **План заняття**

1. Поняття та місце у системі органів державної влади зарубіжних країн.
2. Класифікація урядів.
3. Порядок формування уряду в зарубіжних країнах.
4. Внутрішня структура уряду.
5. Компетенція уряду у зарубіжних країнах. Порядок діяльності уряду.
6. Конституційна відповідальність урядів (органів виконавчої влади).

### **Контрольні питання:**

1. Надайте визначення терміну «уряд»? Яке місце та роль займає уряд в системі вищих органів державної влади?

2. Розкрийте принципи класифікації урядів.
3. В чому полягає побудова урядів в зарубіжних країнах?
4. Що розуміється під поняттям кабінет? Які значення та різновиди цього терміну відомі на сьогоднішній день?
5. В чому полягає імунітет членів уряду?
6. Охарактеризуйте види урядів за партійним складом.
7. Розкрийте поняття «коаліція»?

### **Практичні завдання:**

#### ***Завдання 1***

Порівняйте статус глави уряду в Україні та інших країнах? Результати слід викласти у формі порівняльної таблиці

#### ***Завдання 2***

Проаналізуйте обсяг компетенції урядів в зарубіжних країнах. Результати слід оформити у вигляді порівняльної таблиці (не менше 10 країн).

#### ***Завдання 3***

Складіть розгорнуту схему «Способи формування урядів» із зазначенням країн, у яких вони використовуються.

#### ***Завдання 4***

Оберіть декілька зарубіжних країн (якнайменше 4) і з'ясуйте, які підстави дострокового припинення повноважень парламенту передбачені у законодавстві цих

країн, хто є суб'єктом прийняття цих рішень. Результати оформіть у вигляді таблиці.

### ***Завдання 5***

Прем'єр-міністр Франції подав на розгляд Сенату законопроект про бюджет країни. Сенат, розглянувши законопроект, вніс до бюджету поправки щодо збільшення витрат на соціальне забезпечення неповнолітніх та повернув його на доопрацювання до Уряду. Прем'єр-міністр не погодився з зазначеними доповненнями та передав законопроект на розгляд Національним зборам.

Чи правильно вчинив Прем'єр-міністр Франції? Який орган державної влади повинен вирішити спір між Прем'єр-міністром Франції та Сенатом? Як проходить обговорення та прийняття законопроектів у Франції, зокрема законопроекту про бюджет?

### ***Завдання 6***

За результатами виборів Палати громад Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії консервативна і лейбористська партії не отримали більшості мандатів, не-обхідної для формування Уряду Її Величності. Лідери партій не змогли домовитися про заміщення посади Прем'єр-міністра і кадровий склад Уряду. Королева втрутилася в процес утворення Уряду, призначивши на посаду Прем'єр-міністра лідера лейбористської партії та доручивши йому визначити кандидатури членів Уряду.

Дайте юридичний аналіз ситуації. Чи мав Монарх право брати участь у призначенні Уряду? Розкрийте сутність

особистих і політичних прерогатив Монарха. Охарактеризуйте “сплячі” і дискреційні повноваження Монарха.

**Література** [основна 1; 5; 12; 19; 21]

Тема 10: *Органи судової влади у зарубіжних країнах*

### **План заняття**

1. Поняття судової влади та її місце у системі органів державної влади зарубіжних країн.
2. Конституційні основи організації судової системи у зарубіжних країнах.
3. Конституційно-правовий статус судді у зарубіжних країнах.
4. Конституційні принципи правосуддя у зарубіжних країнах.

### **Контрольні питання:**

1. Що таке судова влада? В чому полягає призначення судової влади?
2. Назвіть органи досудового слідства в зарубіжних країнах.
3. Охарактеризуйте адміністративні суди в зарубіжних країнах.
4. Розкрийте поняття «суд присяжних».
5. В чому полягає сутність магістратури? Чиє аналогічний інститут в Україні?
6. Порівняйте конституційні принципи судоустрою в Франції, США, Іспанії, Швеції.



7. Чи є прокуратура та адвокатура органами судової влади? Відповідь обґрунтуйте.
  8. Чим відрізняються поняття «конституційний контроль» та «конституційний нагляд»?
  9. Надайте характеристику основним моделям конституційного контролю в зарубіжних країнах.
- Література** [основна 16; 22; 25; 29]

### 3. Самостійна робота студентів

Самостійна робота сприяє кращому засвоєнню студентами матеріалу з навчальної дисципліни «Конституційне право зарубіжних країн» та формуванню у них навичок та вмінь одержувати додаткові знання.

Формами самостійної роботи студентів є:

- доопрацювання матеріалів лекцій та опрацювання літератури, що пропонується до вивчення по темах навчальної дисципліни;

- підготовка до практичних (семінарських) занять, виконання завдань по темах практичних занять;

- підготовка письмових відповідей на питання для самопідготовки;

- робота в інформаційних мережах;

- вибір теми, розробка плану та написання реферативної роботи;

- самостійне вивчення та складання конспектів по темах, що виносяться на самостійне вивчення.

Результативність самостійної роботи виявляється під час заслуховування та обговорення доповідей, захисту рефератів, поточного модульного контролю знань, перевірки письмових відповідей та підсумкового оцінювання успішності студентів.

#### Перелік тем для рефератів

№ з/п	Назва теми
1	Проблеми та перспективи правового регулювання конституційно-правової відповідальності в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аналіз.

2	Нетрадиційні джерела конституційного права.
3	Сучасні тенденції розвитку конституційного права в зарубіжних країнах.
4	Особливості внесення змін до конституцій США, Франції, Німеччини та України: порівняльно-правовий аналіз.
5	Проблеми та перспективи розширення об'єкту конституційно-правового регулювання в контексті розвитку та якісно оновленого розуміння прав і свобод людини і громадянина в світі.
6	Реалізація конституційних норм та механізми захисту конституційного ладу в зарубіжних країнах та Україні.
7	Конституційно-правова характеристика регіоналістської держави.
8	Конституційно-правовий статус автономій в зарубіжних країнах: порівняльна характеристика.
9	Конституційно-правова характеристика діяльності жіночих союзів в зарубіжних країнах.
10	Конституційно-правове регулювання утворення і діяльності політичних партій в зарубіжних країнах.
11	Конституційно-правова регламентація статусу іноземців в зарубіжних країнах.
12	Конституційно-правовий статус біженців в зарубіжних країнах.
13	Проблеми біпатризму в зарубіжних країнах та шляхи запобігання цьому негативному правовому феномену.
14	Право людини і громадянина на життя: поняття, проблеми визначення моменту виникнення.
15	Поняття евтаназії та проблеми правового регулювання в зарубіжних країнах.

<b>16</b>	Конституційно-правове регулювання порядку проведення референдуму в зарубіжних країнах.
<b>17</b>	Поняття , критерії класифікації та види референдумів.
<b>18</b>	Формула референдуму: поняття, види.
<b>19</b>	Регламенти палат (США, ФРН).
<b>20</b>	Допоміжний апарат парламенту.
<b>21</b>	Юридичний та фактичний стан монарху Великобританії.
<b>22</b>	Інститут контрасигнатури у зарубіжній теорії та практиці.
<b>23</b>	Загальна характеристика основних форм резидентури.
<b>24</b>	Загальні та специфічні риси законодавчих повноважень глави держави у парламентарній монархії (Великобританія), парламентарній республіці (Італія), президентській республіці (США).
<b>25</b>	Конституційно – правовий статус членів уряду у Великобританії, Японії: імунітети, привілеї, класні чини.
<b>26</b>	Поняття та види судів в зарубіжних країнах.
<b>27</b>	Основні моделі судових систем в світі.
<b>28</b>	Порядок формування суддівського корпусу.
<b>29</b>	Основні теорії місцевого самоврядування: поняття, зміст, ознаки.
<b>30</b>	Конституційно-правовий аналіз основних форм муніципальної демократії.
<b>31</b>	Американська модель конституційної юстиції: загальна характеристика.
<b>32</b>	Класифікація основних форм конституційного контролю в зарубіжних країнах: критерії класифікації та характеристика окремих видів.

33	Особливості партійної системи і основні політичні партії Японії.
34	Характеристика виборчого права і виборчої системи Японії.
35	Конституція КНР 1982 року, її характеристика.
36	Конституційний статус людини і громадянина в КНР.
37	Характеристика виборчого права і виборчої системи Канади.
38	Юридичний і фактичний статус генерал-губернатора Канади.
39	Правова характеристика Конституції Іспанії 1978 р.
40	Характеристика виборчого права і виборчої системи в Іспанії.
41	Особливості державного устрою в Іспанії.
42	Статус і політична роль голови Уряду в Італії.
43	Правовий статус Президента Італії.
44	Конституційний процес в Польщі.
45	Адвокатура в зарубіжних країнах, її організація і роль у правоохоронній діяльності.

#### 4. Рекомендована література

##### Основна література

1. Конституційне право зарубіжних країн / Горшенєва М. С., Закоморна К. О., Рієка В. О. та ін. : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
2. Мишина Н. В. Государственное право зарубежных стран. Київ. : Юрінком Інтер, 2012. 416 с.
3. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс : підручник / Шаповал В. М. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 480 с.

4. Гринюк Р. Ф., Захарченко М. А. Конституційне право зарубіжних країн : навчальний посібник. Київ : Істина, 2009. 376 с.
5. Бостан С. К., Тимченко С. М. Державне право зарубіжних країн : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 504 с.
6. Лапка О. Я., Пікуля Т. О. Конституційне (державне) право зарубіжних країн (у схемах) : навчальний посібник. Київ: Атіка, 2008. 216 с.
7. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн : підручник 5-те вид. Київ : АртЕк, 2002. 264 с.
8. Страшун Б. А. Конституційне (державне право) зарубіжних країн : підручник. 3-те вид, переробл. і допов. - М. : Видавництво БЕК. 2000. 784 с
9. Георгіца А. З. Конституційне право зарубіжних країн: підруч. Тернопіль : Астон, 2003. 432 с.
10. Георгіца А. З. Сучасний парламентаризм : проблеми теорії та практики. Чернівці : Рута, 2008.
11. Ильин Ю. Д. Государственное (конституционное) право зарубежных стран: курс лекций. Москва: ЮРКОМПАНИ, 2010. 432 с.
12. Шаповал В. Н. Сравнительное конституционное право. К. : Издательский дом «Княгиня Ольга», 2007. 416 с.
13. Сараторі Дж. Порівняльна конституційне інженерія. Дослідження структур, мотивів і результатів. К. : АртЕк, 2001. 224 с.
14. Бачур Б. С. Історія держави і права зарубіжних країн: навч.-метод. посібник. Одеський національний ун-т ім. І. І. Мечникова. Одеса : Астропринт, 2008. 80 с.
15. Мартинюк Р. С. Державне (конституційне) право зарубіжних країн. Загальна частина : навчальний посібник. Острог : Острозька академія, 2007. 200 с.

16. Апарова Т.В. Суды и судебный процесс Великобритании. Англия. Уэльс. Шотландия. Москва : Ин-т междунар. права и экономики, 1996. 157 с.
17. Волошин Ю. О. Конституційно-правове забезпечення європейської міждержавної інтеграції: проблеми теорії і практики: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.02. Ін-т законодавства ВР України. Київ, 2010. 32 с.
18. Волошин Ю. О. Конституційно-правове забезпечення європейської міждержавної інтеграції: теоретико-методологічні аспекти : монографія. Київ: Логос, 2010. 427 с.
19. Дахова І. І. Конституційно-правовий статус уряду в зарубіжних країнах: порівняльно- правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 2006. 197 с.
20. Державне право зарубіжних країн: навч. посіб. / А. В. Панов. Ужгород : Бреза А.Е. 2011. 229 с.
21. Державне право зарубіжних країн (у схемах) : навч. посіб. / Калиновський Б. В., Лапка О. Я., Лапка Н. Я. та ін. Київ. КНТ, 2012. 526 с.
22. Державне право зарубіжних країн. Загальна частина : навч. посіб. / Коломієць Ю. М. Харків, 2010. 211 с.
23. Державне право зарубіжних країн. Особлива частина : навч. посіб. / Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін. за ред. Серьогін В. О. Харків. 2011. 292 с.
24. Конституции зарубежных государств: Великобритания. Франция. Германия. Италия. Европейский Союз. США. Япония. Индия : учеб. пособие / Маклаков В. В. 5-е изд., перераб. и доп. Москва : Волтерс Клувер, 2006. 581 с.
25. Конституції зарубіжних країн та України (основи конституціоналізму) : навч.-метод. довід. / Малишко М. І. 2-ге вид. доп. Київ. 2000. 111 с.

26. Кочубей Л. О. Особливості правових засад виборчого процесу в зарубіжних країнах. *Вісн. Держ. акад. керів. кадрів культури і мистецтв.* 2006. № 1. С. 112–117.
27. Кушніренко В. О. Реформування шаріату як основа модернізації ісламської держави в контексті теорії конституціоналізму: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.01. Київ. 2004. 19 с.
28. Малишко В. М. Конституційні основи свободи совісті та релігії в зарубіжних країнах. Київ. 2001. 16 с.
29. Чечерський В. І. Конституційно-правовий статус органів прокуратури в Словаччині, Польщі, Чехії та Україні (порівняльно-правове дослідження): дис... канд. юрид. наук: 12.00.02. Ужгород, 2006. 206 с.
30. Крушинський В. Великобританія і конституційний процес в Європейському Союзі. *Наук. зап. Ін-ту політ. і етнонац. дослідж.* 2003. Вип. 24. С. 272–283.
31. Шаповал В. Н. Британская конституция: политико-правовой анализ. Київ 1991. 136 с.
32. Панкевич І. М. Pojęcie i klasyfikacja granic praw człowieka. *Przegląd Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Wrocławskiego*, Tom XLVIII, Wrocław, 2001. S. 273-285.
33. Панкевич І. М. Europejskie standardy praw człowieka a prawo krajowe – przykład Ukrainy. *Studia prawno-europejskie*, Tom VI, pod. red. M. Seweryńskiego i Z. Hajna, Łódź 2002. S. 46-57.
34. Global Problem of Immigration – Challenges and Prospects in the New Century. Pankevych I. *International Standards for Protection of the Rights of Refugees and the Legislation of Ukraine*. monograph, T. Kozluk (ed.), Warsaw, 2004. 270 p.
35. Панкевич І. М. Виборче право та виборчі практики на



Західноукраїнських землях в першій половині ХХ століття. *Studia z Zakresu Prawa, Administracji i Zarządzania Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy*. Nr 9. Edycja Bydgosko-Lwowska. Prawo. Samorząd terytorialny. *Ekonomia*. Bydgoszcz, 2016. S. 69-78.

36. Панкевич І. М. Теорія і практика конституціоналізму: український та зарубіжний досвід: матеріали ІV всеукраїнської науково-практичної конференції (27 квітня 2018 р.): Львів: Інститут права та психології Національного університету «Львівська політехніка», 2018. С. 138-141.

### Допоміжна література

1. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посіб. / за заг. ред. Ріяки В. О. / 2-е вид., доповн. і переробл. Київ : Юрін-ком Інтер, 2007. 544 с.
2. Конституційне законодавство зарубіжних країн: хрестоматія / упоряд. Ріяка В. О., Закоморна К. О. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 382 с.
3. Конституционное право государств Европы / отв. ред. Ковачев Д. А. Москва : Волтерс Клувер, 2005. 320 с.
4. Конституционное право зарубежных стран : учеб. / под общ. ред. Баглая М. В., Лейбо Ю. И., Энтина Л. М. 3-е изд., перераб. и доп. Москва: Норма, ИНФРА-М, 2012. 1088 с.
5. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. Особенная часть : учеб. для вузов / отв. ред. Страшун Б. А. Москва : Норма, 2006. 1104 с.
6. Сапаргалиев Г. С. Конституционное право Республики Казахстан: академ. Курс. Алматы: ТОО “Юрид. л-ра”, 2006. 219 с. URL: <http://www.twirpx.com/file/479139/> (дата звернення 08.11.2018).

7. Соколов И. А. Конституционное право РФ: учеб. пособие. Москва: МГИУ, 2010. 260 с. URL: [http://www.sde.ru/files/t/kopravo\\_sokolov\\_up.pdf](http://www.sde.ru/files/t/kopravo_sokolov_up.pdf)
8. Серьогіна С. Г. Форма правління: питання конституційно-правової теорії та практики: моногр. Х. : Право, 2011. 768 с.
9. Чиркин В. Е. Конституционное право зарубежных стран : учеб. 7-е изд., перераб. и доп. Москва : Норма, ИНФРА-М, 2012. 608 с.
10. Жакке Ж.-П. Конституционное право и политические институты / Перевод с фран. проф. Маклакова В. В. Москва Юристъ, 2002.
11. Карпикова И. С. Итальянский парламент. Москва, 2009.
12. Коломієць Ю. М. Інститут глави держави в системі вищих органів влади й управління зарубіжних країн. Харків : Основа, Ун-т внутр. спр., 2008.
13. Сазонець І. Л., Алейнікова О. І. та ін. Наукові основи та імплементація світових практик місцевого самоврядування та об'єднання територіальних громад : монографія. Рівне : Волин. обереги, 2017. 216 с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/11568/> (дата звернення 08.11.2018).
14. Пивоварчук Л. В. Інституційне забезпечення реалізації соціальних гарантій держави у національній економіці : дис. ... канд. економ. наук : 08.00.03 Рівне : НУВГП, 2016. 189 с. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/4494/> (дата звернення 08.11.2018).
15. Панкевич І. М. Поняття та класифікація прав людини. *Молода українська держава на межі тисячоліть: погляд в історичне майбутнє демократичної правової держави Україна*. Збірник наукових праць. Львівський інститут внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України, Львів, 2001. С. 175–182.

16. Панкевич І. М. Проблеми викладання прав людини у вищих навчальних закладах. Вісник Львівського Університету. Випуск 38. Серія юридична, Львів, 2003. С. 3–7.

17. Панкевич І. М. Імперативізація парламентського мандату в Україні та інших європейських державах (порівняльно-правовий аналіз). Вісник Львівського Університету. Випуск 50. Серія юридична, Львів 2010. С. 118–126.

18. Панкевич І. М. Вибори як засіб легітимізації влади. Науковий вісник Чернівецького університету. Серія правознавство. Чернівці, 2013, № 714. С. 43–47.

### Інтернет-ресурси

1. [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe?C21COM=F&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21CNR=20&Z21ID/](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21CNR=20&Z21ID/) Електронні наукові видання НБУ ім. В.І.Вернадського.
2. <http://www.ials.sas.ac.uk/library/library.htm/> Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій. Велика Британія.
3. <http://www.law.yale.edu/library/> Юридична бібліотека Школи права Йелльського університету.
4. <http://kmu.gov.ua/> Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
5. <http://www.knesset.gov.il/> Basic Laws of Israel.